

Lăcrămioara Stratulat, Ioan Iațcu, *Arta pelerinajului. Obiecte creștine în spațiul est și sud-est carpatic (secolele IV-XVI)*. Catalog de expoziție, Editura Palatul Culturii, Iași, 2011, 125 p.

Lucrarea de față se circumscrie unor eforturi expoziționale și istoriografice anterioare, așa cum o subliniază autorii în argument, referitoare la creștinismul nord-dunărean. De data aceasta universul expozițional și științific l-a constituit abordarea fenomenului religios și istoric al creștinismului dintr-un punct de vedere inedit, acela al pelerinajului creștin și pelerinilor. Expoziția organizată în toamna anului 2011, de către Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași, beneficiază de un catalog care se constituie într-o importantă contribuție științifică la tematica generală a cercetării creștinismului.

Lucrarea este structurată în mai multe secțiuni: un preambul, aparținând prof. Dan Gh. Teodor, *Studiu introductiv*, o secțiune de ilustrații, urmează apoi catalog, de fapt descrierea pieselor. O bibliografie judicios întocmită încheie această lucrare.

În cadrul *Studiului introductiv* autorii analizează difuzia cultului martirilor și cinstirea relicvelor în regiunile nord-dunărene, mai ales în Dobrogea, unde orașul Tomis, sediul Mitropoliei provinciei Scythia, atrăgea numeroși pelerini. Autorii discută problematica pelerinajului, oprindu-se asupra centrelor de pelerinaj din Orient, dar și a unor sedii episcopale din Dobrogea, unde cercetările arheologice au scos în evidență existența unor complexe posibil destinate pelerinilor, al instituțiilor eclesiastice de la Dunăre, a localităților cu martiri. Nu în ultimul rând o discuție asupra obiectelor liturgice pe care pelerinii le aduceau din călătoriile lor sau le foloseau în cadrul ceremoniilor religioase, apelul la sursele scrise fiind benefic în acest caz, sunt în măsură să ofere cititorului o imagine până la detaliu a dimensiunii pe care pelerinajele și pelerinii le-au avut în răspândirea și fundamentarea creștinismului în zona nord-dunăreană. Unele dintre obiectele expuse și prezentate în catalog atestă faptul că Moldova, în Evul Mediu, se înscria în traseele pelerinilor, porniți din vestul sau estul Europei, către Locurile Sfinte.

Cele 118 piese provin de la muzee din zona Moldovei, Dobrogei și Munteniei. Sunt prezentate vase speciale pentru păstrarea mirului sau a apei sfințite (*ampullae*), piese de inventar liturgic – cădelnițe, lingurițe, obiecte de iluminat – opaite cu însemne creștine, elemente de la candelă, medalioane și iconițe, ca și obiecte de port – pieptene, fibule, cataramă, toate cu semne creștine, tipare de cruce, cruce de mână și cruciulițe, pandantive-cruce, engolpioane, cruce relicvar. O ultimă grupare conține monede bizantine și sigilii cu iconografie creștină. Din punct de vedere cronologic, conceptul expozițional a căutat să ilustreze o realitate religioasă și

socială prezentă la nord de Dunăre, în regiunile Dobrogei și Moldovei, între secolele III- XV. Ni se pare important de menționat faptul că în catalog sunt un număr de 23 piese inedite, care în felul acesta, până la publicarea lor integrală, sunt semnalate lumii științifice. Faptul este în aceeași măsură expresia acribiei cu care autorii expoziției și implicit ai catalogului au cercetat colecțiile muzeale, pentru o ilustrare a unui subiect inedit. Piesele beneficiază de o ilustrație fotografică de o calitate foarte bună, fiind însoțite de fișele de catalog redactate de colegii de la muzeele participante la realizarea expoziției.

Lucrarea *Arta pelerinajului. Obiecte creștine în spațiul est și sud-est carpatic (secolele IV-XVI)* se impune ca o contribuție științifică, dar și muzeografică, importantă în cercetarea originilor și răspândirii creștinismului la nordul Dunării.

Tamilia-Elena MARIN

Igor Cereteu, *Cartea românească veche și modernă în fonduri din Chișinău. Catalog*, Editura Tipomoldova, Iași, 2011, 407 p., 22 imagini.

Cercetarea patrimoniului de carte veche în Basarabia a început încă în a doua jumătate a secolului XIX, când în revista eparhială *Кишиневские епархиальные ведомости*, au fost publicate unele informații sumare despre valorile bibliofile. Subiectul a prezentat un interes științific constant și pentru alți cercetători (Nicolae Iorga, Zamfir Arbore, Gheorghe Ghibănescu, Paul Mihail, Ștefan Ciobanu, P. Constantinescu-Iași, Constantin N. Tomescu, Dimitrie I. Balaur), care au publicat rezultatele cercetării lor referitoare la acest subiect în prima jumătate a secolului XX. În perioada sovietică abordarea acestei teme a fost interzisă, din motive care nu necesită prea multe explicații. Chiar și în aceste condiții, problematica a fost abordată în unele publicații, însă cu anumite conotații ideologice.

Abia după dezintegrarea imperiului sovietic investigațiile în domeniul cărții și tiparului au fost reluate. În aceste împrejurări a apărut, în anul 1990, primul volum de *Cartea Moldovei (Карта Молдовей. Эдиций век (сек. XVII – ынч. сек. XX). Каталог женерал*, вол. I. Алкэтуторь Н. П. Матей, К. И. Слуту, В. Г. Фармажиу. Cu un studiu introductiv de A. Eșanu, Кишинэу, „Штиинца”, 1990), urmat în anul 1992 de volumul următor (*Cartea Moldovei. Ediții cu caractere chirilice (sec. XIX - înc. sec XX). Catalog general*. Vol. II. Alcătuitori: V. Farmagiу, N. Matei, C. Slutu. Cu un studiu introductiv de A. Eșanu, Chișinău, „Știința”